

UDK:821.163.42(091)"18/19"

Stručni članak

Primljeno: 27. 2. 2009.

Prihvaćeno: 20. 3. 2009.

OSVRT NA HRVATSKU KNJIŽEVNU POVIJEST

Katarina IVON

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Sveučilište u Zadru

Sažetak: *U radu se daje pregled hrvatske književne povijesti od njezinih početaka. Naglasak se stavlja na najvažnije autore koji su obilježili hrvatsku znanost o književnosti te se evidentira njihov odnos prema dvama ključnim modelima u oblikovanju književne povijesti: prvi je tzv. pozitivizam, koji je dominirao do kraja 19. stoljeća, dok drugi nastaje kao antipozitivistička tendencija početkom 20. stoljeća, tzv. imanentistička paradigma književne povijesti.*

Treba istaknuti kako se u okvirima hrvatske književne povijesti ta dva modela međusobno ne isključuju u potpunosti; stalno je prisutno njihovo prožimanje te dominacija jednoga ili drugog pristupa. Kao ključni problem hrvatske književne povijesti ističe se književna periodizacija kojom su se zadnjih pedesetak godina bavili istaknuti teoretičari hrvatske književnosti.

Ključne riječi: *književna povijest, književna periodizacija, književnoteorijski pravci, pozitivizam, imanentistička paradigma književne povijesti.*

1. Uvod

Prije definiranja znanosti o književnosti kao zasebne discipline (19. st.) njezin se predmet (književnost) proučavao u okvirima filologije, tj. znanosti o pisanoj riječi uopće.

Povijest književnosti relativno je mlada znanstvena disciplina, koja se sustavno počela razvijati na prijelazu 18. i 19. stoljeća. Korijene povijesti književnosti nalazimo već u staroegipatskoj i antičkoj književnosti, kada su bibliotekari književna djela razvrstavali dijakronijski i po vrstama. U srednjem vijeku, ali i u kasnijim razdobljima prema Žmegaču (1998.) postojale su dvije pobude za pisanje o prošlosti, epska i arhivarska.. Epska je kroničarski vodila zapise o

ljudima i njihovim djelima kako ne bi bili zaboravljeni, dok je cilj arhivarske bio dati pregled o pisanim spomenicima iz prošlosti.

Za razvoj povijesti književnosti kao znanstvene discipline od posebne je važnosti romantizam. On je produbio i obnovio zanimanje za prošlost, tj. povijest, i u svim kulturama razvio snažnu nacionalnu svijest; tijekom romantizma konstituiraju se one nacionalne književnosti koje nisu bile konstituirane, a one koje su bile, dodatno jačaju. Književno se stvaralaštvo smatralo najuzvišenijim oblikom ljudske djelatnosti i tada povijest književnosti doživljava svoj nagli procvat.

Definiciju povijesti književnosti daje Milivoj Solar u svojoj knjizi *Teorija književnosti* (1982.):

»Povijest književnosti bavi se proučavanjem književnih djela u njihovu povijesnom slijedu. Ona nastoji sustavno obuhvatiti pojavu književnosti u vremenu, opisati i ocijeniti pojedina djela s obzirom na književni i općekulturni razvoj, skupiti iskustva i znanja o pojedinim razdobljima književnosti i o određenim razvojnim tokovima unutar kraćih ili duljih vremenskih razmaka. S obzirom na područja koja bivaju obuhvaćena u povijesti književnosti može se razlikovati povijest pojedine književnosti, komparativna povijest književnosti i opća povijest književnosti.« (Solar, 1982.:25)

Možemo kazati da su se tijekom vremena iskristalizirala dva modela koja su dominirala u oblikovanju književne povijesti. Prvi, koji se temelji isključivo na historizmu, tzv. pozitivistički pristup, dominirao je do kraja 19. stoljeća, dok se drugi javlja kao otpor »sintetičkom nastojanju da se ukupna kulturnopovijesna zbivanja podrede jedinstvu i kontinuitetu« (Biti, 2000.:409). Drugi model javlja se već krajem 19. stoljeća, ali radikalniji zahvati počinju početkom 20. stoljeća s pojavom nove kritike te kasnijim intervencijama ruskih formalista i čeških strukturalista. Međutim, stalno je prisutno njihovo prožimanje, a u novije vrijeme i svojevrsan povratak historizmu (novi historizam).

U prilog tome možemo spomenuti istaknutoga teoretičara književnosti Renea Welleka koji u knjizi *Teorija književnosti* (1956.) tvrdi da je većina povijesti književnosti tek povijest društva ili povijest ljudske misli i načina na koji se ona reflektira u književnosti. Ključna je poteškoća, prema Weleku, predrasuda da je povijest književnosti moguća ako je uvjetovana nekom drugom ljudskom djelatnošću.

2. Početci povijesti hrvatske književnosti (*Vatroslav Jagić, Đuro Šurmin*)

Ivan Kukuljević Sakcinski godine 1850. objavljuje *Poziv u Društvo za povjesticu jugoslavensku*. Upravo ta godina označava početak hrvatske književne historiografije, no Kukuljevićev pokušaj ostaje na razini sakupljanja književnopovijesne građe i biografija pisaca.

Značajan prinos hrvatskoj književnoj historiografiji dao je i Šime Ljubić svojim *Ogledalom književne povijesti jugoslavjanske* 1864.

Međutim, pravi utemeljitelj hrvatske književne povijesti svakako je Vatroslav Jagić (1838.-1923.). Na samom početku potrebno je spomenuti autorovu *Historiju književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga* iz 1867. Knjiga daje pregled srednjovjekovne književnosti, a prema riječima Eduarda Hercigonje (1975.) to Jagićevo djelo po svojim metodološkim načelima, neopterećenošću predrasudama i zrelošću vrijednosnih prosudbi nadživjelo je svoje vrijeme. Slavko Ježić (1951) ističe kako je to prva kritička povijest naše književnosti.

Analizirajući *Historiju*, akademik Nikica Kolumbić (2007.) zaključuje:

»Za Jagića je povijest književnosti prije svega dio sveobuhvatne i opće povijesti i razvoja kulture i duha jednog naroda pa će njegov neprikriveni osjećaj za stvarne književno-umjetničke kvalitete i zrelost njegovih vrijednosnih prosudbi doći u tom sintetičkom djelu do izražaja tek u nekim pojedinačnim i usputnim zapažanjima. A upravo takva će zapažanja nadživjeti i samog Jagića, naročito po njegovu pristupu tekstu kao književnoj umjetnini. On je svojim smislom za povezivanje pojava i činjenica znao primijetiti ili zapaziti i ono što je znanost tek kasnije argumentirano dokazala i usvojila« (Kolumbić, 2007.:30).

Jagić objavljuje dva pregleda novije hrvatske i srpske književnosti, i to u *Književniku* 1866. pod naslovom *Kratak pregled hrvatsosrpske književnosti od posljednje dvie-tri godine*, te u *Viencu* 1869. pod naslovom *Plodovi književnosti hrvatsko-srpske od posljednje dvie godine*. Valja istaknuti i veću studiju *Hrvatska glagoljska književnost*, koju je objavio kao uvod u knjigu Branka Vodnika *Povijest hrvatske književnosti* iz 1913.

Kao što je i akademik Kolumbić naglasio, Jagićeva temeljna sintagma bila bi da se povijest književnosti ne može napisati bez dobre kulturne povijesti, bez općih pregleda književnosti.

Šicel ističe kako se Jagić zalagao za odmak književne povijesti od isključivosti filološke znanstvene metode, no u svojim književnopovijesnim radovima u kojima se bavio svojim užim književnim područjima ostajao je ipak zatočenikom metode koja je bitno utjecala i na druge književne povjesničare iz druge polovice 19. stoljeća.

U razdoblju do kraja 19. stoljeća valja istaknuti još tri autora: Franju Markovića, Armina Pavića i Milivoja Šrepela. Njih trojica se samo jednim dijelom bave pitanjima književne povijesti, no ni oni ne prelaze granice pozitivizma.

Kraj stoljeća obilježio je Đuro Šurmin, autor koji je nakon Jagića napisao najveću književnopovijesnu sintezu, *Povijest književnosti hrvatske i srpske*, iz 1898., te monografiju u dva sveska *Hrvatski preporod*, 1903.-1904.

Prema Šicelu Šurmin je neizrazit u svojim istraživanjima, jednostavno je nemoguće u njegovim tekstovima pronaći jasnu koncepciju ili evidentirati konkretnu metodu književnopovijesnih ispitivanja.

»Ne postavljajući probleme, nego samo gomilajući građu, u ni jednom svom djelu nije uspio tu građu sistematizirati, iznijeti je nekim logičnim redom, te iz nje izvući stvarnu literarnu problematiku« (Šicel, 1999.: 7).

Cijelo 19. stoljeće nije dalo određenu koncepciju književne povijesti. Ukupan rad ostaje na razini skupljanja biografija i bibliografija pisaca i na analizi važnijih književnih djela određenih književnika.

2. 2. Prva polovica 20. stoljeća

(*Branko Vodnik, Mihovil Kombol, Antun Barac*)

Početak 20. stoljeća obilježen je raskidom s pozitivističkom metodom u znanosti o književnosti. Tada se pojavljuje Branko Vodnik (1879.-1926.), prvi hrvatski povjesničar koji je postavio neka temeljna pitanja koja bi trebala biti ishodište svake znanosti. Svetozar Petrović (1972.) tvrdi kako je Vodnik zasigurno najinformiranija i najzrelija ličnost u prošlosti našeg studija o književnosti. Nina Aleksandrov-Pogačnik¹ (2001.) ističe kako je Vodnik jedini znao lučiti ozbiljnost filološkog posla od filološke metode, pa stoga kao žestoki protivnik određene varijante filološke metode nije bio antipozitivist.

»Vodnikova je književnopovijesna pozicija, njegova je ideja povijesti pozitivistička u punom opsegu pojma. Unutar nje filološki je posao bio shvaćen kao faktografija i kao takav nuždan kao predradnja i ispomoć, ali lišen samosvrhovitosti« (Aleksandrov-Pogačnik, 2001., str. 21).

Najobuhvatniju sintezu svojega književnopovijesnog rada dao je u *Povijesti hrvatske književnosti* iz 1913. Prema riječima M. Šicela Vodnik međutim nije uspio svoja metodološka razmišljanja pretočiti u koncepciju svoje knjige.

»Zasut i sputan građom, on joj je –istina- uspio dati i odrediti određenu funkciju, lišavajući se dosta uspješno ponekad i suvišnosti u izboru građe, ali u krajnjoj liniji ipak nije uspio poći dalje od sistematiziranja prikupljene građe. Pokušao je prikazati razvitak i idejnu stranu književnih djela, ali je zbog neizbježne potrebe da „sabire, iznosi i poređuje“, estetsko vrednovanje ostalo na margini; kreativna snaga njegove osobnosti nije uspjela u potpunosti doći do izražaja, kao ni jasniji stav prema literarnim problemima kakav je inače zastupao u teorijskim svojim napisima« (Šicel, 2003.:336).

¹ Autorica se u članku »Smisao oblika« objavljenom u zborniku *Branko Vodnik* (2001.) bavi metodologijom književnoznanstvenog rada Branka Vodnika.

Mnogi teoretičari slažu se u ocjeni da je Vodnikova kreativna snaga u potpunosti došla do izražaja u monografijama. Posebno se ističe njegova monografija o Petru Preradoviću u kojoj daje duhovni portret pisca, razvojne faze njegova stvaralaštva, objašnjava duh epohe u kojoj je Preradović pisao, ali sve uz pomoć pjesničkih tekstova.

Vodnik u potpunosti osporava biografsku metodu, koja je u cijelosti izgubila poveznicu s književnim tekstem, ali i s bilo kakvom osmišljenom idejom povijesti. Njegova temeljna misao bila je da pisca treba poznavati koliko reflektira i implicira njegovo djelo, jer svaka zagušenost vanjskim čimbenicima vodi u slijepu ulicu pozitivizma, (Aleksandrov-Pogačnik, 2001.).

Vodnik je zasigurno bio vjesnik jednoga modernijeg književnopovijesnog pristupa hrvatskoj književnosti 20. stoljeća, što je ujedno korespondiralo s europskim i svjetskim strujanjima u znanosti o književnosti. Valja međutim naglasiti da je u hrvatskoj književnosti bilo autora koji su i tada ostali vjerni filološkoj metodi, tj. pozitivističkom pristupu u proučavanju književnog djela. Na tragu tradicionalne paradigme povijesti književnosti s jedne strane ostaju Milan Rešetar i Tomo Matić kao analitičari dalmatinske i dubrovačke književnosti, dok s druge strane ostaje Vladoje Dukat, propitivač kajkavske književnosti.

Dva književna povjesničara koja su obilježila prvu polovicu 20. stoljeća su Mihovil Kombol (1883.-1955.) i Antun Barac (1894.-1955.).

Međutim, kao uvod u književnopovijesni rad Mihovila Kombola moramo spomenuti Alberta Halera (1883.-1945.). Haler je, također, bio istaknuti antipozitivist, a polazište svoje koncepcije nalazio je u Croceovoj estetici koja je jedinim pravim kriterijem u vrednovanju književnog djela smatrala estetski kriterij. Njega je slijedio i Mihovil Kombol, a vrhunac njegovog znanstvenog rada je *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, iz 1945., kojoj po riječima Ive Frangeša (1997.) nema ravne u našoj znanosti o književnosti. U predgovoru prvom izdanju svoje *Povijesti* piše:

»Sve naše književne povijesti imaju jednu zajedničku crtu... da se zbog nejasnih i nerazrađenih pogleda na književnost i pjesništvo kulturno historijski povijesni kriteriji pri ocjeni pisca neprestano brkaju s književno-historijskim.«

Iz toga proizlaze dvije pretpostavke Kombolova pristupa književnosti:

1. povijesna građa ne može mimoći kritičko-estetičke prosudbe koje se temelje na doživljajima;
2. književnost mora biti konkretno estetski aktualizirana, doživljena u stanovitom povijesnom kontekstu.

Kombol se ipak u potpunosti ne odriče pozitivističkih metodoloških postupaka. Međutim, *»suprotno prethodnicima, kao i nekim suvremenicima, Kombol estetsku komponentu djela pretpostavlja društveno-povijesnoj poruci, pa je (iako ih ne negira!) nacionalna i socijalna motivacija ostavljena u drugom*

planu. Takvim se metodološkim postupcima Kombol nametnuo kao prvi moderni književni povjesnik u nas» (Šicel, 2003.: 341).

Kad Šicel u citiranom dijelu spominje Kombolovu metodološku suprotnost u odnosu na neke suvremenike, nameće se misao da autor misli na Franju Fanceva (1882.-1943.), povjesničara koji je u svom književnopovijesnom radu ipak ostao zaokupljen filološkim znanstvenim istraživanjima.

Spominjući Fanceva, bitno je istaknuti kako je on svojim studijama, polemikama, izdavanjem do tada nepoznatih tekstova obogatio hrvatsku književnu i kulturnu povijest novim spoznajama. Njegova revizija cjelokupne hrvatske književnosti i kulture od početka do sredine XIX. stoljeća bacila je novo svjetlo na književnost dopreporodnog i preporodnog razdoblja.²

Druga ključna osoba prve polovice 20. stoljeća je Antun Barac. Autor je mnogih knjiga, kritika i eseja. Nezaobilazna je njegova književnopovijesna sinteza iz 1938. *Hrvatska književna kritika* te nedovršena *Hrvatska književnost od Preporoda do stvaranja Jugoslavije* u dvije knjige; Knjiga I. *Književnost Ilirizma* iz 1954. te Knjiga II. *Književnost pedesetih i šezdesetih godina* iz 1960.

Književni povjesničar, prema Barcu, mora pružiti što točnije i iscrpnije informacije o književnom životu, piscima, tekstovima, publici i širenju ideja te proučavati djelo sa socijalnog aspekta pritom ne zanemarujući estetski kriterij. Također mora ga sagledati u nacionalnom, europskom i svjetskom kontekstu, ali: »ne može se (...) zamisliti jedna književna historija koja bi obuhvatila podjednako sva moguća gledišta, i da bi se mogao naći književni historik koji bi u podjednakoj mjeri u isti vrijeme mogao da uzme u obzir svako stajalište« (Barac, 1986:32).

Novina koju donosi Barac, prema Šicelu, je humanizacija povijesti književnosti. Barac kao osnovni kriterij estetskog vrednovanja ističe jačinu bola izraženog u književnom djelu. Kao polazišta u proučavanju književne povijesti postavlja s jedne strane život (čovjek, sredina, narod), a s druge literarnost (estetska kategorija).

Šicel ističe kako je Barac od početka težio jednoj obimnoj književnopovijesnoj sintezi, stavljanjem djela u širi društveni i povijesni kontekst, koji je određen naglašenom etičkom koncepcijom shvaćanja smisla književne povijesti. Upravo to ga je vodilo do naglašenog sociološkog pristupa, do biografske metode i do dva kriterija: nacionalnoga i univerzalnog.

Na kraju treba istaknuti dva vrlo značajna pregleda hrvatske književnosti tog razdoblja: *Pregled savremene hrvatsko-srpske književnosti* iz 1921. Dragutina Prohaske te *Hrvatska književnost od početka do danas 1100 - 1941* iz 1944., Slavka Ježića.

² U ediciji *Grada za povijest književnosti hrvatske*, u potpunosti uređuje dvanaestu knjigu s podnaslovom *Dokumenti za naše podrijetlo Hrvatskog preporoda* gdje daje potpuno nov prikaz preporodnih gibanja u Hrvata koji se nije uklapao u opći dojam o slavenskoj renesansi XIX. stoljeća.

Za Prohaskin *Pregled* možemo ustvrditi da je ostao u okvirima filološke metode iako je pisan desetak godina nakon Vodnikove *Povijesti hrvatske književnosti*. Također je evidentna Prohaskina metodološka odrednica koja se temelji na političkoj dimenziji koja je osnovica njegove povijesne razdiobe.

Prema riječima Nine Aleksandrov-Pogačnik (2003.) Prohaskin *Pregled* nije ispunio ni pozitivističku premisu o djelu u povijesti, a ni onu primjereniju književnosti o povijesti u djelu. »Ukoliko izlučimo politički kontekst, njegov je *Pregled* povratak na poziciju koju njemačka znanost o književnosti i teorija povijesti odbacuje kao najniži, posve neprikladan stupanj povijesnog pregleda, kao kronikalnu povijest i tradiciju 'biographisch-katalogisch'« Aleksandrov-Pogačnik, 2003.:40).

Govoreći o Ježiću, možemo istaknuti da je on među prvima napisao povijest hrvatske književnosti ne dijeleći je na stariju i noviju književnost. I njegova *Hrvatska književnost* ostaje više uronjena u društvene i političke prilike negoli što je na tragu modernosti. Međutim, njegov prinos hrvatskoj književnoj povijesti nikako nije upitan; možemo spomenuti njegov pokušaj periodizacije preporodnog razdoblja koji je nezaobilazan u proučavanju ilirizma.

2.3. Druga polovica 20. stoljeća

Druga polovica 20. stoljeća donosi potpun prekid s tradicijom pozitivizma. Nakon almanaha *Pogledi 55* (1955.), koji označava pojavu i početak novog naraštaja književnih teoretičara i povjesničara književnosti, 1957. izlazi novi časopis *Umjetnost riječi*, koji, zadržavajući programsku usmjerenost almanaha, izlazi sve do danas. U prvom broju uredništvo je jasno definiralo svoju metodologiju koja polazi od činjenice da je umjetničko djelo riječju izražena umjetnina. Vrsni teoretičari i povjesničari književnosti kao Ivo Frangeš, Zdenko Škreb, Frano Čale, Aleksandar Flaker, Miroslav Beker, okupljeni oko zagrebačke stilističke škole, temelj su novog naraštaja u hrvatskoj znanosti o književnosti. Njihovo geslo bilo je da se književni tekst može »osmisлити jedino **interpretacijom** adekvatnim literarnim instrumentarijem izvornog teksta, dok se svaki drugi kontekst (biografski, socijalni, povijesni, i drugo) može koristiti tek u krajnjoj nuždi samo ako direktno pripomaže otkrivajući estetske enigme teksta koji interpretiramo« (Šicel, 2003.:348).

Svojevrsan povratak historizmu nagovijestio je Ivo Frangeš 1969. godine,³ kada je istaknuo slabosti estetskog pristupa književnom djelu: »...hoće da - kao

³ Te godine održan je VI. kongres Saveza slavističkih društava Jugoslavije u Budvi, na kojemu je Ivo Frangeš progovorio o problematici metodologije povijesti književnosti s osobitim osvrtom na hrvatsku književnost (usp. Šicel, 2003.).

tobože nevažne, akcidentalne dijelove - s umjetničkog djela oljušti sve ono što je ideologija, tema, sadržaj, epoha, politika, ukratko povijest (...) A umjetničko djelo i nije ništa drugo nego poseban doživljaj i posebna konfiguracija svih tih elemenata koji su, svi zajedno i svaki za sebe, ako su prožeti umjetnikovom snagom, zapravo ta estetika.« (Frangeš; Šicel, 2003.:352).

Po Šicelovu mišljenju tek Frangešova *Povijest hrvatske književnosti* označila je stvarno promjenu književnopovijesne metodologije. No prije trebamo istaknuti nekoliko pregleda hrvatske književnosti te posebno *Povijest hrvatske književnosti* koja se pojavljuje od 1974. do 1978. u pet svezaka.⁴

Šime Vučetić napisao je *Hrvatsku književnost 1914.-1941.* iz 1960., u kojoj je dao pregled hrvatske književnosti između Prvoga i Drugoga svjetskog rata, Miroslav Šicel objavio je *Pregled novije hrvatske književnosti* 1966. te iste godine Miroslav Vaupotić objavljuje *Hrvatsku suvremenu književnost* u kojoj daje pregled suvremene književnosti od 1945. do 1965.

Već spomenuta petodijelna povijest hrvatske književnosti, u kojoj je svaki svezak pisao stručnjak za to područje, nije donijela ništa posebno novo u metodologiji povijesti književnosti. Šicel drži da valja istaknuti Eduarda Hercigonju i drugu knjigu petodijelne povijesti *Srednjovjekovna književnost*, u kojoj autor daje novo viđenje tog razdoblja, naglašavajući estetsku stranu analiziranih djela.

2.4. Na tragu modernosti

Novinu unosi tek Frangešova *Povijest hrvatske književnosti* iz 1987. Sam Frangeš na početku knjige ističe kako je njegova *Povijest* subjektivan izbor onih pisaca koji najbolje ilustriraju hrvatsku književnost, ali i onih koji se, s estetskog stajališta, mogu ravnopravno sagledati u kontekstu europskih književnih događanja. Frangeš polazi od estetskog kriterija djela, ali pritom ne ispušta iz vida društveno-političke prilike doba. Međutim, svi ostali korišteni kriteriji su u funkciji boljeg razumijevanja samog djela. Šicel ističe kako je Frangeš interpretacijom vrhunskih hrvatskih pisaca ostvario dobre temelje na kojima je poslije realizirao svoju povijest drugačiju od prethodnih.

»Frangeš je spretno svoju literarnu vertikalnu ugradio u horizontalnu, društveno-političku i povijesnu, i tako, praktički, zadovoljio dva najvažnija

⁴ I. knjiga, M. Bošković-Stulli: Usmena književnost; D. Zečević: Pučka književnost. II. knjiga, E. Hercigonja: Srednjovjekovna književnost. III. knjiga M. Franičević: Razdoblje renesansne književnosti; F. Švelec: Hrvatska književnost sedamnaestog stoljeća; R. Bogišić: Književnost prosvjetiteljstva. IV. knjiga, M. Živančević: Ilirizam; I. Frangeš: Realizam. V. knjiga, M. Šicel: Književnost moderne; N. Kolumbić: Hrvatska književnost od humanizma do manirizma.

aspekta u pristupu književnosti: analitičko-interpretacijski i književno-povijesni s respektabilnim i punim uvažavanjem činjenične građe, pokazujući uvjerljivo ne samo novim pristupom, odstupanjem od tradicionalnog tipa književne povijesti, nego i novim spoznajama i novim valoriziranjem djela da nijedna povijest, pa ni povijest književnosti nije «magistra vitae» zauvijek, jer svako novo pokoljenje piše svoju povijest» (Šicel, 2003.:363).

Na tragu modernosti je i Slobodan Prosperov Novak, koji je izdao tri sveska povijesti hrvatske književnosti. Modernost njegovih povijesti očituje se u periodizaciji hrvatske književnosti, za koju uvodi ključne godine i datume kao granice između bitnih kulturno-povijesnih događaja. Tako prvi svezak nosi podnaslov »Od početka do Krbavske bitke 1493.«, drugi »Od humanističkih početaka do Kačićeve gramatike 1604.« te treći »Od Gundulićeva *Poroda od tmine* do Kačićeva *Razgovora ugodnog naroda slovinskog* iz 1756.«.

»Novak književno stvaralaštvo doživljuje kao izraz svojevrsnog kulturološkog svjetonazora, kao atmosferu duha određene sredine u određenom vremenu, a komentira ga sa svojeg današnjeg stajališta. (...) Novak zna od banalnog događaja ili podatka napraviti anegdodu, ispričati 'priču' na osnovu 'dosadne' činjenice o nekom piscu« (Šicel, 2003.: 365). Svakako treba istaknuti i Novakovu *Povijest hrvatske književnosti* u četiri sveska objavljenu 2004. Novina je ponovno u periodizaciji hrvatske književnosti koja se očituje u podnaslovima svezaka.⁵

U prilog modernizaciji književne povijesti možemo spomenuti nekoliko žanrovskih povijesti hrvatske književnosti, što nikako nije bila česta pojava u našoj historiografiji. Na području dramske književnosti treba istaknuti Branka Hećimovića⁶ i Nikolu Batušića.⁷ Žanrovskom pristupu priklanja se i Cvjetko Milanja u knjizi *Doba razlike*. Autor u istoimenom eseju daje »skicu moguće tipologije poratnog hrvatskog pjesništva« grupirajući pisce oko časopisa koji su obilježili naraštaj. U drugom dijelu knjige donosi eseje o suvremenim pjesnicima: Slamnig, Mihalić, Dragojević, Mrkonjić, Bošnjak, Maković. U predgovoru autor ističe kako je deskripcija poratne hrvatske književnosti vrlo osjetljiv posao. Opasnosti proizlaze od nemogućnosti povijesne distance i objektivnog sagledavanja jer smo sudionici tog polja, ali i iz niz dodatnih predradnji »od pozitivistike i bibliografitiranja materijala, sociološko-književnih, kulturoloških do u užem smislu riječi književnih (...) studija, eseja, rasprava, monografija s kritičkim obradama časopisnih koncepcija i poetika...« (Milanja, 1991.:7).

⁵ Prvi svezak nosi podnaslov »Raspeta domovina«, drugi »Između Pešte, Beča i Beograda«, treći »Sjećanje na dobro i zlo« i četvrti »Suvremena književna republika«.

⁶ *Hrvatska dramska književnost između dva rata* iz 1968, *Dramatuški triptihon* iz 1979.

⁷ *Hrvatska kazališna kritika (dramska)* iz 1971, *Povijest hrvatskog kazališta* iz 1978, *Hrvatska drama 19. stoljeća* iz 1986.

Treba spomenuti Krešimira Nemeca i njegovu trilogiju *Povijesti hrvatskog romana*.⁸ On također unosi novost u periodizaciju napuštajući tradicionalnu podjelu po razdobljima.

Na kraju valja istaknuti zadnji pregled hrvatske književnosti koji je priredio Miroslav Šicel; dosad su objavljena četiri sveska.⁹ Autor sustavno i vrlo pregledno izlaže građu za pojedinačna razdoblja hrvatske književnosti. Za svako razdoblje na početku daje pregled društveno-političke situacije, pregled periodike u tom razdoblju te popise važnije literature za određeno poglavlje ili pisca.

3. Teoretičari o problemu književne periodizacije

U ovom kontekstu posebnu pažnju treba posvetiti teoretičarima književnosti koji su se posljednjih pedesetak godina najviše bavili problemima povijesti književnosti, osobito književnom periodizacijom. To su Zdenko Škreb, Aleksandar Flaker, Viktor Žmegač, Milivoj Solar i Gajo Peleš (Dukić, 1995.:39).

1. Zdenko Škreb (1904.-1985.) u svojoj knjizi *Studij književnosti* iz 1976. ističe kako bi povjesničar književnosti trebao u svom istraživanju početi od tekstova, ali bi tekst trebao započeti opširnim prikazom društvene stvarnosti. Kad govori o povijesti književnosti, ističe kako vrijedna književna djela treba prikazati samostalno sa svim njihovim originalnim značajkama i djelovanjima na tradiciju, dok će književnost bez većih umjetničkih tendencija biti prikazana skupno. Također ističe kako pažnju treba posvetiti povijesnoj recepciji književnih djela pa i čitavih stilskih formacija.

Njegova je kritika u prvom redu uperena protiv pozitivizma, no, prema riječima Davora Dukića, on ne odbacuje njegov »kraljevski znanstveni žanr – sintezu nacionalne književne povijesti« (Dukić, 1995.:42). U knjizi Škreb ističe kako je povijest nacionalne književnosti prvi prirodni oblik povijesti književnosti, a ujedno i izražava sumnju u projekte tipa nadnacionalnih povijesti književnosti.

»Očigledno je, dakle, da kad govori o pisanju književne povijesti, Škreb ima na umu tradicionalan model sinteze. Njezine osnovne jedinice nisu više kao u pozitivističkoj paradigmi autori tj. opusi, već književni tekstovi, a s tim u vezi stoji i prihvaćanje širokog sintetičkog pojma stilske formacije, što sve zajedno predstavlja prvi korak prema imanentnom pristupu. S druge strane, pridavanje

⁸ I. knjiga; Povijest hrvatskog romana od početka do kraja 19. stoljeća, II. knjiga; Povijest hrvatskog romana od 1900. do 1945. i III. knjiga; Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000.

⁹ I. knjiga; *Od Andrije Kačića Miošića do Augusta Šenoa*, II. knjiga; *Realizam*, III. knjiga; *Moderna*, IV. knjiga; *Hrvatski ekspresionizam*.

principima inovativnosti i stupnju izraženosti umjetničkih tendencija uloge mjeritelja povijesnog značaja određenog književnog djela, Škrebom se model književne historiografije, s obzirom na pretpostavljenu sintetsku širinu, izlaže opasnostima jednostrane, povijesno relativne, a za određena razdoblja i potpuno neprimjerene analitičke vizure.» (Dukić, 1995.:42).

2. Aleksandar Flaker (1924.) također ističe analizu književnog teksta kao primarnu zadaću književnog povjesničara. Valja istaknuti njegove knjige *Stilovi i razdoblja*, iz 1964., koju je objavio zajedno sa Zdenkom Škrebom, te *Književne poredbe*, iz 1968., i *Stilske formacije*, iz 1986. Njegov temeljni književnopovijesni pojam je stilska formacija koju definira kao:

»nacionalne ili nadnacionalne književne cjelovitosti mogu se opisati u svojim osnovnim stilskim osobinama, njihovo se povijesno sazrijevanje, razvoj i raspadanje može protumačiti unutrašnjim zakonitostima književne evolucije, ali punu interpretaciju takvih cjelovitosti i pojedinačnih djela unutar cjelovitosti, kao i dijalektičkih procesa nastajanja, strukturiranja, destrukturiranja i smjenjivanja njihova možemo dati tek kada spoznamo te književne strukture u njihovoj društvenoj funkciji« (Flaker, 1976.: 45).

Flaker objašnjava i postanak termina koji je nastao kao želja da se otrgne »od pojmova 'pravac i metoda' iza kojih su stajale dvije različite koncepcije povijesti književnosti« (Flaker, 1976.:11). Prvi pojam Flaker povezuje s pozitivizmom, koji je linearno povezivao različite i srodne povijesne pojave, dok drugi povezuje s ahistorijskom i normativnom koncepcijom. Prema Žmegaču ovako shvaćena stilska formacija može biti vrlo pouzdan temelj za periodizaciju unutar povijesti književnosti.

Flaker ističe kako se društvena funkcija književnog djela pa i čitave stilske formacije može iščitati iz samog umjetničkog teksta, a ne nekim analizama izvanknjiževnih pojava.

U svojoj knjizi *Književne poredbe* predlaže nacrt za periodizaciju novije hrvatske književnosti. Upravo probleme periodizacije Flaker je smatrao bitnim zadaćama povijesti književnosti. Na samom početku ističe kako »književnopovijesna periodizacija ne može polaziti ni od povijesne ni od kulturnohistorijske periodizacije«, ona se mora temeljiti na analizi bitnih posebnosti unutar »samog književnopovijesnog procesa, dijalektici nastajanja, strukturiranja i raspadanja stilskih grupa ili stilskih formacija« (Flaker, 1968.:27). Flaker tvrdi kako nikad neće biti moguće govoriti o razdobljima kao »stilski cjelovitim povijesno nastalim strukturama«, a svaka periodizacija po autoru je »nasilno i umjetno« cijepanje književnopovijesnog procesa (Flaker, 1968.:28).

Autor ističe kako se pri analizi književnopovijesnog procesa nacionalne književnosti moraju uzeti u obzir nadnacionalni književnopovijesni procesi i principi njihove periodizacije. Termini se moraju što adekvatnije uskladiti s

terminima iz povijesti europskih književnosti, ali opet ne smiju biti mehanički preuzeti, također treba izbjegavati termine koji označavaju »nacionalno-specifičnu pojavu« (Flaker, 1968.:28).

Pozivajući se na Miroslava Krležu,¹⁰ Flaker uvodi pojam »društvene funkcije« književnosti, kojim ostvaruje vezu između književnog djela i društvene sredine, ostajući na području književnosti, ističući kako je taj pojam neobično važan za analizu književnih struktura koje nastaju u književnostima »atipičnog razvitka« kakva je hrvatska književnost (Flaker, 1968.:28).

3. Viktor Žmegač (1929.) autor je koji je svoj znanstveni rad u velikoj mjeri posvetio pitanjima povijesti književnosti. Možemo reći da Žmegač u svom poimanju o umjetničkoj biti književnosti dijeli mišljenje s prethodna dva autora. U svojoj knjizi *Književnost i zbilja* 1982. iznosi kako umjetnička književnost nadilazi zbilju sublimirajući u sebi njezina proturječja i time kvalitativno, bez obzira na sadržajni opseg, odražava njezin totalitet. Za Žmegača književni tekst je osim odraza zbilje i potencijalno kritički govor o zbilji, »govor koji krije tragove društveno-povijesnog razvoja« (Dukić, 1995.:46). Žmegač također smatra da se društvena funkcija iščitava iz samog književnog teksta.

»Povijest književnosti možemo definirati, što znači specificirati, lučiti od drugih znanstvenih opredjeljenja, ako je shvatimo ne kao svaštarsko područje, nego kao sustavno razmatranje u uzrocima i modalitetima mijena u književnosti« (Žmegač, 1982.:21). Žmegač ne zagovara cjelovit prikaz nacionalne književnosti ili nekog njezinog razdoblja jer cjelina uvijek podrazumijeva kontinuitet, već naglasak stavlja na književne mijene. Književnopovijesni kanon, po Žmegaču, trebala bi činiti ona djela koja ugrožavaju vladajuću poetičku paradigmu i koja anticipiraju odlike nadolazeće (Dukić, 1995.:47)

Žmegač se također bavi i problemima periodizacije te zaključuje da je nemoguća opća shema periodizacije za sve književnosti. Ona će, također, ovisiti o mijenjanju funkcije književnosti u društvu. »Razumije se da se ritam procesa mijenja: drukčije ćemo periodizirati u dalekoj prošlosti (što zbog vremenske udaljenosti, dakle stupnja obavještenosti i zanimanja, što zbog sporosti mijena), drukčije opet u novije vrijeme, kada je usporednost posve različitih umjetničkih koncepcija, dakle pluralizam stilova, sastavni dio epohe- sastavni dio zbog toga što je normom postala estetska inovativnost kao stalni stvaralački motiv, a taj se opet odražava kao konkurentski odnos« (Žmegač, 1982.: 33).

¹⁰ »Književni život jednog književnog djela samo je dio cjelokupnog književnog kompleksa u kome se to djelo rodilo, i kao odlomak književne cjeline, ono sasvim prirodno stoji pod uplivima šire, životne, društvene podloge, podređeno toj podlozi i oviseći od nje, kao što posljedica ovisi od uzroka« (Krleža, 1932., str. 3).

I u članku *Problematika književne povijesti* u knjizi *Uvod u književnost* (Stamać-Škreb), uz početke književne povijesti kao znanstvene discipline te pregled teorijskih modela književne povijesti, zadržava se na problemu periodizacije te ustvrđuje da »tko ne pita za društvene supstrate književnih zbivanja, naivno će nizati jednu »epohu« do druge (...) opisujući uglavnom stilske simptome – kao da se između razdoblja baroka i razdoblja romantizma nisu dogodile promjene zaista epohalnog značenja koje su još i danas uvelike konstitutivne za produkciju i recepciju književnih djela« (Žmegač, 1998.:70).

4. Milivoj Solar (1936.) ostavio je najopsežniji korpus tekstova koji se bave povijesti književnosti. Svoja promišljanja o stanju povijesti književnosti i njezinim zadaćama najeksplicitnije je dao u knjizi *Filozofija književnosti* iz 1985. U uvodnom dijelu svojega članka *Metodologija povijesti književnosti* Solar konstatira da se s pravom može govoriti o krizi povijesti književnosti, koja se može izjednačiti s krizom pozitivizma u proučavanju književnosti.

»Pozitivistička povijest književnosti bila je i ostala, paradigma svake povijesti književnosti, a kritika pozitivizma u povijesti književnosti naprosto se ne može izdvojiti iz kritike općih načela povijesti književnosti« (Solar, 1985.:288).

Primjedba pozitivističkom proučavanju književnosti odnosi se na širinu područja koju su pozitivisti zahvaćali u proučavanju književnosti. Fenomen književnosti prikazivan bi bio u toliko širokom društveno-povijesnom kontekstu, da bi se jednostavno izgubilo ono bitno, književno u književnosti.

»Ne može se reći da pozitivizam u proučavanju književnosti za formaliste nije dovoljno znanstvena orijentacija, ali se može reći da pozitivizam za formaliste nije dovoljno specijalno-znanstvena orijentacija« (Solar, 1985.:291).

S druge strane, u članku *Paradigma povijesti književnosti* (1985.), Solar ustvrđuje da je povijest književnosti u početku svoju osnovnu orijentaciju dobivala iz ideje o tome što je povijest, a ne iz ideje o tome što je zapravo priroda književnosti. Zbog toga je i književna vrijednost bila u drugom planu.

»... tzv. kriza suvremene povijesti književnosti - o kojoj se danas dosta često govori - prije je kriza ideje o povijesti no kriza koja bi proizlazila iz nedovoljno izgrađene metodologije znanstvenog proučavanja upravljenog 'dijakronijskim pristupom'« (Solar, 1985.: 303).

Solar naglašava postojanje dviju paradigmi u proučavanju književnosti:

1. »Stara« povijest književnosti izrasta iz tradicije devetnaestostoljetne povijesne znanosti
2. »Nova« znanost o književnosti predstavlja radikalni zaokret do kojeg dolazi kada lingvistika postaje uzorom znanosti o književnosti (uvođenjem sinkronije i dijakronije postigla bi se preglednost i bilo bi moguće odvojiti ono što je važno za jedne od onoga što je važno za druge pravce istraživanja).

Za paradigmu povijesti književnosti iznimno su važni postupci, tj. načini pomoću kojih se književna građa raspoređuje da bi postala preglednim područjem. Na temelju tih postupaka izvlačile bi se sinteze i zaključci. Međutim, takvi postupci kod povijesti književnosti nikad nisu eksplicitni i ne dopuštaju mogućnost rekonstrukcije pa dovode do zaključka da povijest književnosti nema karakter znanstvene teorije.

Solar tvrdi da cilj modela znanstvenog rada koji preuzima povijest književnosti nije eksplicitna znanstvena teorija, ali to ne znači da nije znanstven; taj model je jednostavno građen na drugačijim načelima znanstvenosti.

»Distribucija književnosti u vremenu je ono što čini osnovu paradigmatičke orijentacije u proučavanju književnosti« (Solar, 1985.:307). Prema Solaru kronologija se u povijesti književnosti mora odnositi na cjelinu sustava književnosti, a ne samo na neke njegove dijelove ili elemente.

»Svaka povijest književnosti treba da riješi probleme karakterizacije djela i karakterizacije opusa pisca, probleme periodizacije i probleme kontinuiteta književnosti u vremenu, a i probleme oko izbora relevantnih djela, probleme odnosa autora i djela (da li prikazivati i istraživati autorov život ili jedino njegovo djelo?) i barem u nekoj mjeri probleme publike« (Solar, 1985., str. 297).

Dukić smatra da u Solarovu konceptu književne historiografije sinteza ponovno postaje središnji pojam, ali ne kao vodeći žanr, već kao oznaka sintetskog, filozofskog mišljenja koje može sagledati vremenitost književnosti u cjelini.

»Njegov historiografski ideal bila bi sinteza hegelijanskog tipa s ugrađenom idejom povijesti književnosti otvorenom svim trima vremenskim dimenzijama (svrhovitost književnosti), te aktivnim odnosom prema književnoj tradiciji, čime ne samo da se negira «smrt književnosti» nego i smrt književne historiografije« (Dukić, 1995.:51).

5. Gajo Peleš (1931.) U svojem poimanju književnosti također polazi od analize književnog teksta. Svoja promišljanja daje u članku *Književnost i drugi sistemi*,¹¹ u kojem na samom početku ističe: »Književni tekst je konstruiran iz različitih vidova kolektivne svijesti. Ono što bismo imenovali religijskim, znanstvenim ili filozofskim elementom te svijesti, pojavljuje se u književnoj strukturi kao sastavnica jedne cjeline« (Peleš, 1980.:19). Peleš ističe kako književnu pojavu povijesno možemo odrediti samo u odnosu prema ostalim dijelovima kolektivne svijesti, a kolektivna svijest bila bi »sistem sistema« očitovana kroz »raznovrsne sisteme koji su njeni aspekti (...) ona zapravo kroz njih i nastaje, uobličuje se« (Peleš, 1980.:19). Strukturiranje nekog sistema po

¹¹ Članak je objavljen u časopisu *Umjetnost riječi* XXIV, 1980.

Pelešu odvija se u suodnosu prema drugim sistemima vlastite serije,¹² ali i prema drugim serijama (umjetničkim, teorijskim, znanstvenim).

Za Peleša je povijest književnosti jednostavno smjena sistema. »Književni tekst se izravno ne veže za autorov životopis (...), niti za društvo, već biva očitan unutar svoje usustavljenosti pa zatim same serije (tj. književnosti) kojoj pripada« (Peleš, 1980.:26). Međutim, Peleš ne odbacuje suodnos književnosti s društvenim prilikama, dapače, naglašava njihovu međuovisnost i stalno prožimanje.

»Uklapanjem djela u sveobuhvatniji sistem ne gubi se njegova posebnost, ona je štoviše naglašena, jer se u suodnosu s drugim tekstovima izrazitije pokazuje njegova usustavljenost. Sam pak književni sistem (npr. romantički sistem) neće isključivati i specifičnosti unutar pojedinih književnosti« (Peleš, 1980.:26).

Dukić zaključuje kako pojam književnog sistema odgovara Flakerovom pojmu stilske formacije, samo što Peleš izbjegava asocijacije na ideološke kategorije, potencirajući suodnos književnosti i drugih iskaznih sistema.

»*Samu povijest književnosti Peleš jednostavno vidi kao smjenu književnih sistema, a pritom ne postavlja pitanja o uzrocima njihovih promjena. To bi, u njegovoj terminologiji, značilo ujedno i tražiti uzroke određene strukture kolektivne svijesti u nekom povijesnom vremenu, a takva zadaća stoji izvan domene povijesti književnosti.*« (Dukić, 1995.:53).

4. Zaključak

Hrvatska književna povijest relativno je mlada znanstvena disciplina čiji su temelji postavljeni sredinom 19. stoljeća. Kao i u drugim nacionalnim književnostima, hrvatska književna povijest oblikovala se prema dvama ključnim modelima. Tzv. pozitivistički model temeljio se na historizmu i u njegovom okviru povijest dominira nad književnom vrijednošću; drugi je model njegovao imanentni ili formalistički pristup proučavanju književnih djela, a javio se kao otpor nastojanju da se ukupna književna, kulturna i povijesna događanja podrede jedinstvu i kontinuitetu. Već krajem 19. stoljeća javljaju se antipozitivističke tendencije, a radikalniji prekid s pozitivizmom obilježio je početak 20. stoljeća. Imanentistička paradigma održala se u okvirima moderne hrvatske znanosti o književnosti sve do 90-ih godina 20. stoljeća.

Zamisao strogo postavljenih granica književnosti naslijeđe je najistaknutijih književnoteorijskih pravaca prve polovine 20. stoljeća (ruski formalizam, češki strukturalizam, nova kritika, njemačka stilistička kritika i teorija interpretacije).

¹² Serija predstavlja književnost, dok bi sistem predstavljao književno djelo. Određeni sistem uklapamo u književnu seriju sinkronijski i dijakronijski, a isto tako ga uspoređujemo s drugim sistemima, tj. serijama, umjetničkim, teorijskim znanstvenim.

Tijekom šezdesetih godina u Europi se pojavljuju različiti pristupi, s naglašenim sociološkim, društvenopovijesnim, ali i političkim obilježjima (njemačka teorija recepcije, sociologija književnosti, novi historizam).

Treba istaknuti da se navedena dva modela ili pristupa u oblikovanju književne povijesti međusobno ne isključuju u potpunosti, stalno je prisutno njihovo prožimanje, što smo zamijetili i na primjeru hrvatske književne povijesti. U novije vrijeme već spomenuti novi historizam svakako predstavlja svojevrsan povratak historizmu. On se nadovezuje na teoriju recepcije i socijalnu povijest književnosti, a percipiran je kao zaokret prema povijesti u proučavanju književnosti; bitno je međutim naglasiti i njegovo inzistiranje na politizaciji književnokritičkog rada.

Sprega književnosti i političke povijesti vidljiva je u svim povijestima nacionalnih književnosti. Jedan od ključnih problema književne povijesti u kojima se ta sprega najviše zrcali, jest književna periodizacija. Početni periodizacijski model iz 19. stoljeća počiva na jedinstvu književnosti s političkim, religijskim i filozofijskim mišljenjem tog doba, kojemu je primarna zadaća bila učvršćivanje nacionalnog identiteta.

Najveće jedinice kojima se služi povijest književnosti tijekom vremena dobivale su različita imena: epohe, razdoblja, periodi, formacije. No danas većina teoretičara književnosti ne smatra da one doista objašnjavaju entitete na koje se odnose.

S jedne strane postaje jasno da one ne udovoljavaju složenosti povijesne zbilje, a s druge književnost ne može bez njih jer se pokazuju kao neizostavni čimbenici reda.

Literatura:

1. Aleksandrov-Pogačnik, Nina (2003.), *Odrednice Pregleda savremena hrvatsko-srpske književnosti Dragutina Prohaske*. U: Maštrović, T.(ur.) Zbornik o Dragutinu Prohaski. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
2. Aleksandrov - Pogačnik, Nina (2001.), *Smisao oblika. Metodologija književnoznanstvenog rada Branka Vodnika*. U: Maštrović, T. (ur.), Zbornik o Branku Vodniku. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
3. Beker, Miroslav (1995.), *Uvod u komparativnu književnost*, Zagreb: Školska knjiga
4. Biti, Vladimir (2000.), *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*, Zagreb: Matica hrvatska
5. Dukić, Davor (1995.), *Promišljanje književne historiografije u hrvatskoj znanosti o književnosti*. U: Biti, Vladimir; Ivić, Nenad(ur.), *Trag i razlika*. Zagreb: Kratis
6. Flaker, Aleksandar (1976.), *Stilske formacije*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
7. Flaker, Aleksandar (1968.), *Književne poredbe*, Zagreb: Naprijed
8. Frangeš, Ivo (1997.), *Mihovil Kombol kao povjesničar novije hrvatske književnosti*. U: Maštrović, T. (ur.), Zbornik o Mihovilu Kombolu. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.

9. Jelčić, Dubravko (1997.), *Povijest hrvatske književnosti*, Zagreb: Naklada Pavičić
10. Ježić, Slavko (1993.), *Hrvatska književnost od početka do danas, 1100-1941.*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske
11. Kolumbić, Nikica (2007.), *Vatroslav Jagić kao autor povijesti hrvatske književnosti*. U: Maštrović, T. (ur.), *Zbornik o Vatroslavu Jagiću*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
12. Kolumbić, Nikica (1997.), *Periodizacija starije hrvatske književnosti u Ježićevoj »Hrvatskoj književnosti«*. U: Maštrović, T. (ur.), *Zbornik o Slavku Ježiću*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
13. Peleš, Gajo (1980.), *Književnost i drugi sistemi*, Umjetnost riječi, XXIV, 1, 19-28.
14. Prosperov Novak, Slobodan (2004), *Povijest hrvatske književnosti, svezak II. Između Pešte, Beča i Beograda*, Split: Marjan tisak
15. Solar, Milivoj (1982.), *Teorija književnosti*, Zagreb: Školska knjiga
16. Solar, Milivoj (1985.), *Filozofija književnosti*, Zagreb: Biblioteka znanstvenih radova
17. Šicel, Miroslav (2003.), *Pisci i kritičari*, Zagreb: Ljevak
18. Škreb, Zdenko (1976.), *Studij književnosti*, Zagreb: Školska knjiga
19. Šporer, David (2005.), *Novi historizam*, Zagreb: Biblioteka Sintagma
20. Wellek, Rene; Warren, Austin (1956.), *Teorija književnosti*, Beograd: Nolit
21. Žmegač, Viktor (1982.), *Književnost i zbilja*, Zagreb: Školska knjiga
22. Žmegač, Viktor (1998.), *Problematika književne povijesti*. U: Stamać-Škreb, Uvod u književnost, Zagreb: Ljevak

UDC:821.163.42(091)“18/19”

Professional article

Accepted: 27. 2. 2009.

Confirmed: 20. 3. 2009.

AN OVERVIEW OF CROATIAN LITERARY HISTORY

Katarina IVON

Department of Teacher and Preschool Teacher Education

University of Zadar

Summary: *This paper provides an overview of Croatian literary history from its beginnings. The emphasis is laid upon the most important authors who have marked the Croatian literary science and their relations to the two key patterns applied in modeling literary history. The first is the so-called positivism which was dominant until the end of the 19th century, while the second, the so-called immanentist paradigm of literary history, appeared as an anti-positivistic tendency in the early 20th century. It should be emphasized that throughout the history of Croatian literature, these two models have not excluded one another completely; their interference and domination of one over the other have been constantly present. Literary periodization, which has been studied by distinguished theoreticians of Croatian literature for the last fifty years, is pointed out as the key problem of Croatian literary history.*

Key words: *literary history, literary periodization, literary-theoretical movements, positivism, immanentist paradigm of literary history.*
